

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือ  
กับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BY USING CASE BASD LEARNING THAT  
PROMOTE CAPACITY TO COPE WITH DISASTERS OF  
MATHAYOM 1 STUDENTS \*

นันท์ พิทักษ์ภควัฒน์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Nantane Pitakpakawiwat, Chaiwat Suttirak

Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

E-mail: Nantane.jn@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 และ 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบความรู้เรื่องภัยพิบัติ ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา และศึกษาความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสฤตเสนาพิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ได้มาโดยวิธีการเลือก ( Purposive selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบวัดความรู้เรื่องภัยพิบัติ และแบบวัดการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าร้อยละ

#### ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (  $\bar{X}$  = 4.74, S.D. = 0.45) และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 77.25/76.99

2. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปได้ดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 81.56)

**คำสำคัญ:** กิจกรรมการเรียนรู้; กรณีศึกษา; การรับมือภัยพิบัติ

## Abstract

This research aims to 1) establish and determine the effectiveness of learning activities by using case-based learning that promote capacity for the natural disaster response of Mathayom 1 students according to the criteria 75/75 and 2) to study the effects of using learning activities as well as using case-based learning that promote their ability to cope with the natural disasters of students in Mathayom1 by comparing their knowledge about disasters before and after school with learning activities by using case-based learning and study the ability to prepare for disaster after school with learning activities by using case-based learning. The sample consisted of 15 Mathayomsuksa 1 students in the second semester of the academic year 2020 at the Sarit Sena Pittayakom School, Wang Thong District, Phitsanulok Province. Obtained by means of selection (purposive selection). Research tools include Case-based learning activities that enhance the ability to cope with disasters of students in Mathayomsuksa 1, the Disaster Knowledge Measurement Form and disaster preparedness measures The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation. T-test and percentage value

The result found that

1. case-based learning activities that enhance the ability to cope with the natural disasters of Mathayom1 students developed learning activities were appropriate at the highest level (  $\bar{X}$  = 4.74, S.D. = 0.45) and the efficiency value was 77.25/76.99.

2. The effects of using learning activities using case-based learning that promote the capacity to cope with the natural disasters of students in Mathayom1 can be summarized as follows:

2.1 Knowledge of the natural disasters of Mathayom1 students after studying increased more than before. It was statistically significant at the .05 level.

2.2 The ability to prepare for the natural disasters of the students in Mathayom1 who studied with the learning activities by using case-based learning were at a high level (81.56 percent).

**Keywords:** Learning Activities; Case -Based Learning; Disaster Response

## บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (World Population Prospects : The 2012 Revision, UN) คาดว่าในปี พ.ศ. 2593 ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 9,600 ล้านคน และ 19,000 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2643 จากปัจจุบันที่มีประชากรอยู่ประมาณ 7,200 ล้านคน ซึ่งจะทำให้ความต้องการสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันมีสูงมากขึ้น ซึ่งผลที่จะตามมาคือทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ถูกใช้อย่างรวดเร็วและฟุ่มเฟือย การ

พัฒนาต่าง ๆ ที่ไม่คำนึงถึง ความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชีตจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรลดลง จึงเป็นเหตุให้ระบบนิเวศถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยการระบาดวิทยาของภัยพิบัติ (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters: CRED, UNISDR) ได้รวบรวมสถิติในรอบ 100 ปี ของทวีปเอเชียที่ชี้ชัดว่า จำนวนผู้เสียชีวิตจากภัยแล้งสูงที่สุด รองลงมาได้แก่อุทกภัย แผ่นดินไหว พายุไซโคลน และสึนามิ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามภัยที่เกิดขึ้นบางครั้งอาจจะไม่ได้คร่าชีวิตมนุษย์เป็นจำนวนมากแต่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจแก่ประเทศนั้น ๆ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความยากจนและไม่สามารถกลับคืนสู่ชีวิตปกติได้นานนับสิบปี (แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558)

ประเทศไทยประสบภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงหลายครั้ง จากข้อมูลสถิติการเกิดภัยพิบัติ อุทกภัยสร้างความเสียหายมูลค่ามากที่สุด เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาเหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ของประเทศไทยตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2555 เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้พื้นที่ได้รับผลกระทบมากจนได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินรวมทั้งสิ้น 65 จังหวัด ธนาคารโลกรายงานว่าเหตุการณ์อุทกภัยในครั้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยคิดเป็นมูลค่ามากกว่า 1.43 ล้านล้านบาท (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2557) นอกจากนี้ประเทศไทยยังเคยประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติอื่น ๆ อีก เช่น วาตภัยที่แหลมตะลุมพุก พ.ศ. 2505 การเกิดแผ่นดินไหวและสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. 2547 ที่ได้สร้างความสูญเสียครั้งร้ายแรงให้แก่ประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีคนเสียชีวิตและสูญหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้นประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในระบบการป้องกันและศักยภาพของคนในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติด้วยการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชนให้มีความตระหนักและเข้าใจภัยพิบัติทางธรรมชาติ

การให้การศึกษาแก่ประชาชนตั้งแต่วัยเรียนเพื่อฝึกเตรียมรับมือในการป้องกันและเผชิญกับภัยพิบัติจึงนับว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการฝึกให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการเตรียมรับมือภัยพิบัติ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, (2558) กล่าวว่า ภัยพิบัติศึกษา (Disaster Education) เป็นการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ หรือภาวะฉุกเฉิน โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมทั้งความรู้ ทักษะ ความตระหนักและจิตสำนึก (การมีสติ มีความรักความเมตตาต่อผู้อื่น) ให้สามารถป้องกันตนเอง ช่วยเหลือครอบครัว และชุมชนจากภัยพิบัติหรือภาวะฉุกเฉิน กิจกรรมการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษาจึงควรมีลักษณะการบูรณาการโดยเฉพาะการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Integration) หรือข้ามวิชา ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เชื่อมโยงศาสตร์หรือองค์ความรู้สาขาต่าง ๆ เข้าสู่ภัยพิบัติ เช่น ภูมิศาสตร์กับภัยพิบัติ วิทยาศาสตร์กับภัยพิบัติ สุขภาวะกับภัยพิบัติ การสื่อสารกับภัยพิบัติ และเทคโนโลยีกับภัยพิบัติ เป็นต้น ทั้งนี้การจัดกิจกรรมต้องให้มีการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ด้วยเหตุนี้ การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน มีแนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้ รวมถึงเทคนิคการสอนเกี่ยวกับภัยพิบัติศึกษาที่จะเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ องค์รวมนั้นมีหลายอยู่หลายแนวคิด หลายวิธี จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, (2558) กล่าวว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติมีหลากหลายวิธี เช่น วิธีสอนตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) วิธีสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร (Drama) รูปแบบการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา (STEM Education) วิธีสอนรูปแบบการเรียนการสอน และเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติที่หลากหลายข้างต้น ต่างมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บางวิธีอาจเน้นความรู้ บางวิธีอาจเน้นให้เกิดทักษะกระบวนการ หรือบางวิธีเน้นด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือบางวิธีมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ซึ่ง 3 วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) การให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่าง แล้วอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือประเทศของตน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาภัยพิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงมีมุมมองที่กว้างขึ้น (ทิตินา แคมมณี, 2551 : 326) ให้ความหมายของวิธีสอนโดยใช้กรณีศึกษาว่าหมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากการศึกษาแนวคิดของวิธีสอนโดยใช้กรณีศึกษานั้น สามารถนำมาใช้ในการเรียน การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติ ที่ปัจจุบันครูผู้สอนยังคงสอนโดยใช้การบรรยายเป็นหลักไม่อาจเชื่อมโยงประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ จึงทำให้ผู้เรียนยังขาดความรู้และเข้าใจในประสบการณ์รวมทั้งเนื้อหาที่เรียน จากที่ได้กล่าวมานั้นผู้สอนจึงได้นำเนื้อหาภูมิศาสตร์มาสอดแทรกไว้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดของวิธีสอนโดยใช้กรณีศึกษานี้ แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่าง แล้วอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือประเทศของตน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาภัยพิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติและมีความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติขึ้นครั้งต่อไปได้

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

2.2 ศึกษาความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Only Design

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563 โรงเรียนในสหวิทยาเขตเอกาทศรถ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563 โรงเรียนสฤชดีเสนาพิทยาคม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์ จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือก ( Purposive selection)

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีกิจกรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

| ขั้นตอน                                      | ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน               | ผู้สอนนำเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนด้วยกรณีศึกษา หรือกรณีตัวอย่าง สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติจากสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย รูปภาพ วิดิทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น โดยใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ แจ้างจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดหมายในการศึกษาให้ผู้เรียนทราบ |
| ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษกรณีศึกษา                  | ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่ม ศึกษากรณีศึกษาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ คิดหาคำตอบหรือประเด็นปัญหา โดยมีเวลาในการศึกษาอย่างเหมาะสม                                                                  |
| ขั้นที่ 3 ขั้นอภิปราย                        | ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย ระดมพลังสมอง รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ ถกเถียง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ศึกษาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ศึกษา                      |
| ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปผลการเรียนรู้และการนำไปใช้ | ผู้เรียนทั้งชั้นเรียนร่วมกับผู้สอนอภิปรายหาข้อสรุปประเด็นสำคัญๆและเสนอแนวทางการนำกรณีศึกษาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน                                                                                                                 |

2.2 แบบวัดความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ประกอบด้วย

2.2.1 แบบวัดความรู้เรื่องภัยพิบัติ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2.2.2 แบบวัดการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ เป็นแบบวัดแบบอัตนัยครอบคลุมองค์ประกอบที่จะวัด คือ ก่อนเกิดภัยพิบัติ ระหว่างเกิดภัยพิบัติและหลังเกิดภัยพิบัติ จำนวน 12 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบวัดความรู้เรื่องภัยพิบัติ จำนวน 20 ข้อ เวลา 1 ชั่วโมง กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 คน ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสุทธศีลเสนาพิทยาคม อำเภอสว่างทอง จังหวัดพิษณุโลก

3.2 ทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้น จำนวน 5 แผนการเรียนรู้ จำนวน 5 ครั้ง ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยระหว่างเรียนมีการทำงานตามใบกิจกรรมและตรวจผลงานกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบวัดความรู้เรื่องภัยพิบัติ ซึ่งเป็นแบบวัดฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบวัดการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ เวลา 2 ชั่วโมง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลความรู้เรื่องภัยพิบัติของนักเรียน ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยทดสอบค่า t-test dependent

4.2 การวิเคราะห์ความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นำผลคะแนนที่ได้จากการสอบหลังเรียนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับ ความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ

ผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X}$  = 4.74, S.D. = 0.45) และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 77.25/76.99 ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

| ข้อ    | รายการ                                                                        | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับความเหมาะสม |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------|-----------|------|------------------|
| 1.     | จุดมุ่งหมายของกิจกรรม                                                         | 4.44      | 0.70 | มาก              |
| 2.     | เนื้อหาของกิจกรรมการเรียนรู้                                                  | 5.00      | 0.00 | มากที่สุด        |
| 3.     | กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ | 4.59      | 0.57 | มากที่สุด        |
| 4.     | สื่อการเรียนรู้                                                               | 4.78      | 0.38 | มากที่สุด        |
| 5.     | การวัดและประเมินผล                                                            | 4.89      | 0.58 | มากที่สุด        |
| เฉลี่ย |                                                                               | 4.74      | 0.45 | มากที่สุด        |

**ตารางที่ 3** แสดงผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 กับ นักเรียน 17 คน

| กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา               | คะแนน |       | ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างใช้กิจกรรมการเรียนรู้ (E1) | ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ (E2) |
|-------------------------------------------------|-------|-------|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
|                                                 | เต็ม  | ได้   |                                                       |                                                       |
| เรื่องที่ 1 รู้จักภัยและภัยพิบัติ               | 12    | 9.47  | 78.92                                                 | 76.99                                                 |
| เรื่องที่ 2 ภัยพิบัติประเภทต่าง ๆ               | 16    | 12.24 | 76.47                                                 |                                                       |
| เรื่องที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยพิบัติ | 12    | 9.59  | 79.90                                                 |                                                       |
| เรื่องที่ 4 การปฏิบัติตนสู่ภัยพิบัติ            | 12    | 9.47  | 78.92                                                 |                                                       |
| เรื่องที่ 5 การปฏิบัติตนหลังหลังเกิดภัยพิบัติ   | 8     | 5.59  | 69.85                                                 |                                                       |
| E1/E2 = 77.25/76.99                             |       |       |                                                       |                                                       |

2. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 4** แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้เรื่องภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 15 คน

| การทดสอบ  | n  | คะแนนเต็ม | คะแนนเฉลี่ย | (S.D.) | $\bar{D}$ | S.D. <sub>D</sub> | t      | p      |
|-----------|----|-----------|-------------|--------|-----------|-------------------|--------|--------|
| ก่อนเรียน | 15 | 20        | 10.87       | 1.51   | 2.87      | 0.99              | 11.21* | 0.0000 |
| หลังเรียน | 15 | 20        | 13.73       | 1.94   |           |                   |        |        |

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 81.56) ดังตารางที่ 5

**ตาราง 5** แสดงผลการศึกษาความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายบุคคลที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

| คนที่ | คะแนน     |             | ร้อยละ | ระดับความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ |
|-------|-----------|-------------|--------|-------------------------------------------------------|
|       | คะแนนเต็ม | คะแนนที่ได้ |        |                                                       |
| 1     | 48        | 40          | 83.33  | มาก                                                   |
| 2     | 48        | 38          | 79.16  | ปานกลาง                                               |
| 3     | 48        | 36          | 75.00  | ปานกลาง                                               |
| 4     | 48        | 40          | 83.88  | มาก                                                   |
| 5     | 48        | 38          | 79.16  | ปานกลาง                                               |
| 6     | 48        | 41          | 85.41  | มาก                                                   |
| 7     | 48        | 40          | 83.33  | มาก                                                   |
| 8     | 48        | 36          | 75.00  | ปานกลาง                                               |
| 9     | 48        | 37          | 77.08  | ปานกลาง                                               |
| 10    | 48        | 40          | 83.33  | ปานกลาง                                               |
| 11    | 48        | 40          | 83.33  | มาก                                                   |
| 12    | 48        | 42          | 87.50  | มาก                                                   |
| 13    | 48        | 38          | 79.16  | ปานกลาง                                               |
| 14    | 48        | 41          | 85.41  | มาก                                                   |
| รวม   |           |             | 81.56  | มาก                                                   |

## อภิปรายผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.74$ , S.D. = 0.45) และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 77.25/76.99 ทั้งนี้เนื่องจาก

1.1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับ ภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการจัดทำอย่างเป็นระบบตามวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

1.2 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของกิจกรรมการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.74$ , S.D. = 0.45) นั้นหมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นตามลำดับมีขั้นตอนอย่างมีระบบมีคุณภาพจากการประเมิน การเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และมีกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนที่ 2 ขั้นศึกษาค้นคว้า ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอภิปราย และขั้นตอนที่ 4 ขั้นสรุปผลการเรียนรู้และการนำไปใช้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สุคนธ์ สันทพานนท์ (2554 : 165) ว่า การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าตัวอย่างหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจจะเกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เรียนได้วิเคราะห์หรืออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา หรือแนวทางการพัฒนา ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดและนำไปสู่การตัดสินใจ แนวทางการเรียนอย่างมีเหตุผลและเหมาะสม ผู้เรียนนำประสบการณ์จากการฝึกหัดไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ปุณณนุช พรหมเพชร การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจากสื่อในชีวิตประจำวัน เรื่องกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจากสื่อในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำเสนอกรณีศึกษาโดยใช้สื่อได้แก่ กิจกรรมเสนอกรณีศึกษาและประเด็นคำถามสำหรับอภิปรายโดยใช้สื่อ คือ ข่าวหนังสือพิมพ์ ข่าวจากอินเทอร์เน็ตขั้นที่ 2 การศึกษาค้นคว้าหรือกรณีตัวอย่างและการอภิปราย ได้แก่ กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย และการอภิปรายระหว่างกลุ่ม ขั้นที่ 3 สรุปผลการเรียนรู้ได้แก่ กิจกรรมร่วมกันอภิปรายคำตอบปัญหา มุมมอง และวิธีแก้ปัญหาโดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.58$ ) และมีประสิทธิภาพ 80.57/77.81

2. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องภัยพิบัติหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริม

ความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ 4 ขั้นตอน ทำให้นักเรียนได้ศึกษา ค้นคว้าความรู้เรื่องภัยพิบัติโดยจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายของภัยพิบัติ ประเภทของภัยพิบัติ ลักษณะการเกิดภัยพิบัติ สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ ผลกระทบจากภัยพิบัติและความรู้เกี่ยวกับการรับมือภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอน และวิเคราะห์เหตุผลในการคำตอบ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความรู้เรื่องภัยพิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แคมมณี (2551, หน้า326) ว่าการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์สอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา ประภาสวัต (2563) ทำการศึกษาเรื่องผลการใช้กรณีศึกษาเรื่องภัยธรรมชาติที่มีต่อการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการตัดสินใจของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 81.56) ทั้งนี้จะเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ 4 ขั้นตอน ทำให้นักเรียนได้ศึกษากรณีศึกษาเกี่ยวกับภัยพิบัติ ค้นคว้าทำกิจกรรมในการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนเกิดภัยพิบัติการปฏิบัติตัวระหว่างเกิดภัยพิบัติ และการปฏิบัติตัวหลังเกิดภัยพิบัติ เพื่อเตรียมความพร้อมสถานการณ์ฉุกเฉินให้รับมือต่อผลกระทบจากภัยพิบัติได้ทันท่วงทีอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอน และวิเคราะห์เหตุผลในการคำตอบ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2558) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีทักษะในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติหลังการทดลองใช้หลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 70.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ในช่วงแรก ๆ ก่อนที่นักเรียนจะปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนหลายคนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการเรียนแบบกรณีศึกษาการดำเนินการเรียนในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรอธิบายขั้นตอนว่ามีลำดับอย่างไรบ้างเพื่อให้นักเรียนเข้าใจก่อนดำเนินการกิจกรรม

1.2 ในขั้นการศึกษากรณีศึกษา ผู้สอนควรเลือกใช้กรณีศึกษาที่เป็นปัจจุบัน ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เรียนเหมาะสมกับวุฒิภาวะผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนไม่ให้เกิดความเบื่อกับการอ่านกรณีศึกษา

1.3 ในการจัดกิจกรรมผู้สอนควรให้อิสระกับผู้เรียนในการเลือกหัวข้อเนื้อหาตามความสนใจ ของผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำ แต่ยังคงอยู่ในกรอบของเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรม

## 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยนักเรียนมีความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนที่กำหนด แต่ยังพบว่านักเรียนยังมีปัญหาด้านการวิเคราะห์ประเด็นจากการศึกษากรณีศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ หรือการคิดแก้ปัญหาเพิ่มเติมเพื่อให้ให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา และค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนขึ้น เพื่อพัฒนาให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษานั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

## กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์โดยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งจนบทความนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

## เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2557). *การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เจนจิรา ประภาสวัต. (2563). ผลการใช้กรณีศึกษาเรื่องภัยธรรมชาติที่มีต่อการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 48(4), 76-90.
- จักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2558). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 17(1), 1-13.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). *80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8), กรุงเทพฯ: ฟิลาแลนด์แอนพรีนติ้ง.
- ทิตินา แคมมณี. (2552). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปณณช พรมเพชร. (2559). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจากสื่อในชีวิตประจำวัน เรื่องกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- สุนันท์ สันทพานนท์. (2554). *วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินติ้ง